

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 15.

V LJUBLJANI, 11. APRILA 1936.

KNJIGA 19

F. PREŠERN: KRST

PRJ. ŠAVIČIĆ

PREŠERNOV KRST PRI SAVICI

DUHOVNI OBRAZ NAJLEPŠE SLOVENSKE PESNITVE OB NJENI STOLETNICI

S T A N K O B U N C

Dan za dnevno hodi na stotine in stotine ljudi mimo Prešernovega spomenika in marsikomu, ki ne misli samo na svoje papirje v aktovki ali na številne dobrote v košari, morda običič vsaj za trenutek odsko na obeh reliefih, ki krasita spomenik in predstavljata dva prizora iz najboljše pesnikove umetnine — iz Krsta pri Savici.

V burnih časih globoke duševne depresije, ko je Prešeren bojeval notranji boj za odpoved neuslišane ljubezni do Julije, ga je zadela mimo ljubezenske še nova nesreča: v savskih valovih je pri Tomačevem utonil 6. julija 1835, njegov najboljši prijatelj Matija Čop. Ta dva življenjska udarca sta spravila pesnika v izredno čuvstveno napetost, ki je našla izraz v njegovi največji pesnitvi.

Krst pri Savici je izšel, kakor nam izpričuje Blasnikova delovna knjiga, dne 14. aprila 1836. leta kot posebna knjižica v 600 izvodih.

Pesnitev, ki jo je Prešeren nazval zaradi značaja dejanja »povest v verzih«, obsega tri dele, izmed katerih tvori vsak po obliki in vsebini edinic zase, vsi trije skupaj pa organsko umetniško celoto: posvetilna pesem Matiji Čopu daje dragocen ključ za pravilno umevanje umotvora. Uvod riše epsko ozadje iz zgodovine Slovencev v drugi polovici 8. stoletja, Krst sam pa prikazuje duševni boj glavnega junaka Črtomira.

Pesnitev je lirsko-epska elegija z dramatičnimi vložki, zložena v romanskih enajstercih, ki so ubrani v posvetilu v sonet, v razgibanem Uvodu v 26 tercijn, v mimejšem Krstu pa v 53 stanc.

V uvodnem sonetu posvečuje pesnik »milo pesem« svojemu prezgodaj umrlemu prijatelju Matiji Čopu in tolnači, da je pesem izraz njegove osebne žalosti nad izgubo prijatelja in ljubezni, ki jima se je moral odreči. Kot je Črtomir izgubil upanje na pozemsko srečo, tako je tudi Prešeren pokopal svoje visoko leteče misli ob Čopu in bolne želje ob Juliji ter se predal vsemogočni sili, ki ga tira v popolni konec, v grob, od koder ni več rešnje poti. To je v skladu s pesnikovim na-

Prof. STANKO BUNC

zorom o svetu, ki ne sega preko groba, v zagrobne višine.

V Uvodu je narisal, oslonjen na Valvasorja, v glavnih fazah in v krepkih potezah vnanji svetovno zgodovinski dogodek: zadnji poraz poganskih Slovencev. S tem, da vodja Črtomir ni niti padel niti dosegel svobode, vzbudi v bravcu zanimanje za nadaljnjo junakovo usodo in ustvarja napetost, ki vodi iz Uvoda v Krst.

Krst obravnava zgodbo tragične ljubezni in ločitev za večno. Naslednje jutro po boju stoji Črtomir na bregu Bohinjskega jezera naslonjen na meč in promišljuje o usodi svoje domovine. Iz težkega duševnega boja samomorilnih misli, ki ga navdajajo v »slepi verie«, da so z izgubo politične in državne samostojnosti ter stare vere staršev uničeni tudi vsi pogoji za nadaljnje narodno življenje Slovencev, ga reši spomin na srečne dni, ki jih je preživel na Blejskem otoku s svojo nevesto Bogomilo. Globoka skrb za njeno usodo po njenem slovesu ga ohrani pri življenju. Te-

Al. Gangli: PREŠEREN

daj ga ribič opozori na nevarnost Valjshunovega zasledovanja, ga spravi v varno zavetje pod slap Savice ter gre poizvedovat po Bogomilu. Drugi dan mu pripelje ribič živo Bogomilo. Ob sestanku izve Črtomir, kako ni Bogomila v dneh zapuščenosti in dušne malokupnosti našla kot poganka nobene rešitve na boleče vprašanje, kaj bo z njuno ljubeznijo; če Črtomir najde smrt v boju. Ni se zadovoljila z ljubeznijo do groba, ampak je terjala zase ljubezen na večne čase. Ko pa je slišala tolažilno vest krščanske vere v življenje onstran groba, je postala kristjanka. Tako se je Bogomila v preveliki skrbi za Črtomira odločila za ločitev na zemlji in združitve v nebesih. Na njeno prošnjo se da še on krstiti, a v veri, da je najvarnejša pot, ki vodi v nebo, če postane duhovnik, je sprejel še mašništvo. Tako je z vsemi sredstvi vere, z Bogomilino obljubo večnega devišstva in s Črtomirovim mašništvom, ubita sleherna misel za združitve na zemlji. Pesnitev se konča s krstom zadnjega pogana in s pogledom v bodočnost, ko se Črtomir in Bogomila nista nič več videla. Odpoved in ločitev je popolna.

Vodilna misel vse pesnitve je odpoved, ki je označena že v uvodnem sonetu. Kakor se je Črtomir odpovedal veri dedov in pozemski sreči, ki obstoji zanj samo v zvezi z Bogomilo, tako se je tudi Prešeren ločil od svojega

prijatelja in se odpovedal ljubezni. Krst je pesnikova osebna življenjska odpoved in ločitev, tesno združena s smrtjo Matije Čopa in z neuslišano ljubeznijo pri Juliji, obenem pa krasna svetovna pesnitev obče človeškega doživljanja odpovedi in ločitve.

Krst pri Savici so sprejeli Prešernovi vrstniki z velikim veseljem, tako prijatelji kakor tudi nasprotniki. Celo janzenistom je delo ugajalo in bili so zadovoljni s pesnikom. Tudi prodajalo se je dobro. Ko so delo ponatisnile leta 1844. Bleiweisove Novice, so se seznanili s to pesmijo vsi sloji slovenskega naroda, ki so se zanimali za slovestvo.

Umevanje Krsta pa je od izida do danes rodilo najrazličnejša tolmačenja, ki so jih gradili domači in tuji raziskovalci, kakor n. pr.: Stritar, Murko, Aškerc, Tomižek, Lampe, Prijatelj, Žigon, Puntar, Musič, Marjanovič Korš, Laciejewski in drugi. Lansko leto smo dobili dva nova in zanimiva prisosa.

Prof. Anton Oven (Krst pri Savici, Maribor 1935 kot prvi zvezek Belokranjske knjižnice) ugotavlja, da je Prešeren v Krstu realiziral ono snov, ki jo je gojil že iz mladih let in jo hotel izvesti najprej v tragediji iz 1832, nato v noveli iz 1833 in potem zopet v noveli v slogu »der Zerrissenen« iz 1836. Vendar nikakor ni dokazano, da je imel Prešeren že leta 1832. oz. 1833. za aktualen motiv ločitve in odpovedi, ki je zadel njegovo dušo šele po 6. juliju 1835. leta. Krst je novo delo, po motivu in problemu najbrž povsem drugačno, ki je v vzročni čustveno-idejni zvezi z nemško elegijo Matiji Čopu in Julijinimi soneti po Sonetnem vencu. Ona mladostna snov je bila zaradi dolgega odlašanja, ki že samo izraža manjše zanimanje in aktualnost, v kritičnem času gotovo osebno in življenjsko manj zadevajoča kot najnovejša doživetja.

Vse drugačen uspeh pa ima razprava Toneta Šifrerja (Čop in Prešernov Krst pri Savici, I, Z 1935, 377—396), ki je v smeri najnovejših raziskovanj prof. Kidriča in po njegovi metodi stvarnosti, ki nudi najnaravnejšo pot za razumevanje Prešernove umetnosti, prinesla razlago, ki se od vseh dosedanjih zdi še najbolj verietna in je tudi podlaga našemu pisanju.

Pesnika moramo presojati predvsem kot umetnika in ne kot izpovedovalca katerega koli svetovnega nazora. Krst je pesnik dvakrat sam razložil: v posvetilnem sonetu Matiji Čopu (glej zgoraj) in v pismu Čelakovskemu (kot metrično nalogo in z namenom, da si pridobi naklonjenost duhovščine), vendar obakrat tako, da je bilo mogoče iz obeh pripomb izvajati najrazličnejša tolmačenja. Tako se je zgodilo, da imamo o Krstu že celo literaturo, a kljub temu še danes pravda ni končana, ampak ustvarja delo vedno zopet in zopet nove probleme. Navzlic večini razlag, da gre v Krstu za poveličevanje zmage nadnaravnega krščanskega svetovnega nazora, ki se kaže v pokristjanjenju zadnjega pogana, in še posebej v duhovništvu Črtomira, pri Bogomilu pa v obljudi večnega devištva, moramo v skladu z novimi odkritji ugotoviti, da Prešeren ni v Krstu spremenil svojega stalnega svetovnega nazora, ampak mu ostal zvest, Poganstvo, Bogomilina zaobljuba, krst in Črtomirovo duhovništvo so le pesnikova stilno-izrazna sredstva pri ustvarjanju, ki v verskih simbolih in podobah velike estetske vrednosti in občinstvu splošno znanih dejstev s področja verskega življenja kažejo pesnikovo emocionalno čustvo odpovedi in ločitve v posebno nazorni in vsakomur dostopni ter razumljivi obliki.

Delo ima vse polno jezikovnih in stilnih lepot ter drugih estetskih vrednot. V 5. in 21. stanci nahajamo krasen poetičen opis najlepših slovenskih krajev. Blejsko jezero z otokom na sredi in s cerkvico na njem ter gradom na strmi skali, zadaj pa »snežnikov sivi poglavar«¹ Triglav — to je prava podoba raja. Skozi Bistriško dolino hitimo mimo Ajdovskega gradca k Bohinjskemu jezeru dalje k slapu Savice, ki razsipava svoje razkošje v mavrični prelesti. Po svojem veličastju narave nas spominja Krst na Slowackega švajcarijo. Dasi moramo pomniti, da je Prešeren rabil naravo in njene pojave le za čim nazornejši prikaz dane misli, vendar ni sožitje pesnika z naravo nikjer tako močno upodobljeno kot prav v naši pesnitvi.

Dalje so v Krstu poleg duhovitega pripovedovanja še posebno pomembna miselno-idejna mesta: neukrotljiva ljubezen do svobode, ne-

ugasljiva zvestoba do domovine, rodu in jezika, globoka navezanost na domače šege in na vero pradedov ter junško bojevanje za narodne ideale zoper grozeče tujstvo. Slovanski svet navdaja pesnika s samozavestjo in ponosom. Slovanstvo mu je ogromno polje, na katerem se uveljavlja svobodna volja vseh, ne pa samopaštvo poedinih delov, ki streme za eliminacijo drugih. Zato so znameniti njegovi verzi, vklesani v spomenik na Bledu:

Največ sveta otrokom
sliši Slave,
tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosto vol'jo vero in postave.

Krst je večno živa umetnina, ki znova in znova zanima čitatelja, v kateri sleherni nekaj najde, nihče pa ne ostane ob njej prazen. Kakor je bil za Prešernove vrstnike ves poln vsebine in zanimiv, tako je tudi za sodobnega človeka. In v tem je večnost umetnine in neumrljivost pesnika, našega Franceta Prešerna, ki stoji s Krstom pri Savici v krogu največjih slovanskih pesnikov in njihovih del, kot so: Puškinov Evgenij Onegin, Mickiewiczov Pan Tadeusz, Kollárjeva Slávy dcera, Mažuraničeva Smrt Smil age Čengiča in Njegošev Gorski venec. S tem si je Prešeren ustvaril — trajen spomenik.

VELIKI PETEK

(L. Brandenburg — izrezanka)

NASIM NAROČNIKOM
Da ustrezemo mnogim našim naročnikom bomo priobčevali ilustrirani roman »Trije mušketirji«² na štirih straneh. Tako si bodo mogli oni, ki ne vežejo celotne knjige, izrezati posamezna nadaljevanja ter jih ob koncu dati v vezavo, da bodo imeli lepi in obsežni roman z ilustracijami v posebni knjigi. Iz tega razloga ponatiskujemo v tem zvezku začetek romana.

LE ZVONI, ZVON, Z VISOKIH LIN...

Velika noč je praznik zvonov. Meščani ne opazijo kdo ve koliko, da so zvonovi umolknili. V Parizu se v neposredni bližini cerkve komaj sliši največji »bourdon«. Toda na kmetih je zvonjenje vsakdanji glas; ako prestane, to vsakdo opazi.

Zvon je prastar izum, bržkone iztočnega izvora. Na zapadu se je pojavil nekako proti l. 400 našega štetja. Kampanja, dežela v južni Italiji, mu je dala najprej pristrežje. Odtod naziv zanj v večini romanskih jezikov: campana, kar je prodrlo tudi v albanščino (kembone) in bolgarščino (kumbana). Francoski cloche in nem. Glocke se zdita izposojena iz irščine: staroirski menihi so z otoka prinesli pojem in izraz na francosko celino, od koder je beseda prodrla tudi v razna italijanska narečja.

Raba zvonov se je po Evropi splošila proti 8. stoletju. Toda šele v 12. ali 13. stol. so jim pričeli dajati velik obseg in težo. V početku 15. stol. je pariška Notre Dame dobila dva vzorca, eden 7000 kg težak, drugi 13.500. Znameniti zvon, ki ga je Jurij iz Amboisa podaril l. 1501 stolnici v Rouenu in ki ga je uničila Revolucija, je tehtal 18.500 kg.

Danes slovejo zvonovi: »burdon«¹ pri Materi Božji v Parizu iz l. 1683, težak 15.664 kg; »savoika«² (la Savoyarde) v pariškem Sacré-Coeuru, ki dosega 16 tisoč 888 kg; »savinijanka«³ v Seusu

(17.500 kg) in še nekateri, ki jih radi prevelike teže ni mogoče razmajati, n. pr. »cesarski«⁴ v Kolinu, ki potegne 28.000 kg in ki ga ljudstvo imenuje »die grosse Schweigende«.

Govorec o Moskvi, poroča B. Vošnjak: Pod Ivanom Velikim stoji »cars kolokol«. To je največji zvon na svetu, pod njim ima 200 oseb prostora. Padel je s stojala, ki se je pod težo porldro (carski zvon tehta 2022 metrskih stotov). Pri padcu se je bil utrgal velikanski kos bronu in sedaj ima zvon na tem mestu luknjo. — Z njim se pač ne moreta kosati slovenska zvončka, poslana letos v Indijo: dar neznatnega naroda siromaka imovitemu veljaku.

Svoje dni so zvonove lili na skrivaj, z velikim misterijem; blagoslavljali pa so jih na veliko noč. Zvonar je bil junak premnogih legend. Čudovite pravljice so vzbrstle okoli zvonov, primerjaj pri nas Funtkovo pesnitev »Blejski zvon«. Ta sijaj je danes precej omedlel. Kako nestrpno so njega dni čakali povratka velikonočnih zvonov! Njih glas je vstajal proti nebu nalik opojni dišavi. Danes je velemestnemu človeku pogosto le nevšečen trušč med drugim hrupom, posebno za bolnika.

Naj posnamem zgodbo zvonov stare opatije na Flamskem, ki so jih dolgohlačniki (sans culotte) l. 1792 sneli, da bi napravili iz njih topove. Z velikim naporom so jih spravili iz stolpa in naložili na voz, nastlan s slamo. Treba

O. UBBELODHE

POMLADANSKA SETEV

jih je bilo peljati v topilnico v Douaiju. Spotoma je voznik rentacil in benti, venomer: zvonovi so kar trepetali spričo takih kletvin. Nekega lenega večera — bilo je ravno na veliko soboto — ko je nejevernik še huje ko kedaj poprej bogoskrunil, so se zvonovi zdajci zganili, se zadeli drug ob drugega, napolnili ozračje z besnimi zvoki, nato se kar sami od sebe dvignili ter izginili v noč. Moža so našli onesveščenega poleg vprege. Zvonovi pa so se vrnili v opatijski stolp in ljudje so drugo jutro presenečeni poslušali njih pritrkavanje in trijančenje.

Ob takih dogodbicah so trepetali kmetje zvečer na preji. Dandanašnji se zanimajo zanje še ljubitelji ljudskih tradicij in pesniki, navdušeni za slikovitost zvonikov. Ob koncu prejšnjega stoletja smo, kakor še dobro pomnim, otroci na veliki četrtek hodili drenje trest, kadar so odhajali zvonovi v Rim. Danes vem, da folkloristika imenuje ta pojav: zakon o participaciji ali udeležbi — drevje gre na ta način z onimi tja doli in se vrne blagoslovljeno.

Avstrija je med vojno pobrala mnogo zvonov v vojaške namene, posebno pa so plenili Rajhovci po Flamskem, Pikardiji, itd. Nobnega čudeža ni bilo, da bi jih otel. »Stari nemški bog« se ni zanimal za njih usodo: morda ga bolj veseli grmenje topov kakor pa ubrano čuvstveno klenkanje? A. D.

KAKO UCINKUJE ELEKTRIČNI STOL?

Strokovnjak za poškodbe po elektriki prof. Jelinek opisuje v neki medicinski reviji, kako deluje električni stol, ki ga v Ameriki uporabljajo za usmrčitve zločincev. V novejšem času so opustili tam rabo izmeničnih tokov za te namene in so prešli na istosmerni tok. Najprvo oddajo za 30 sekund v obsojenčevo telo tok 1500 voltov in po kratkem presledku 750 voltov za 1 minuto. Takoj po prvi vključitvi toka nastopi nezavest z omrtnjenjem možganov, po drugi vključitvi preneha vse življenje. Po raztelesenju, ki se mora izvesti po zakonu po petih minutah, so ugotovili v možganih temperaturo do 65 stop. Celzija, tako da je poleg omrtnjenja možganov smatrati tudi pregretje možganov in ostalih organov kot vzrok smrti.

G. L. DOUS

POMLAD

ČASTITLJIVI IZLET NA KMETE

THOMAS RAUCAT

Nekaj let po vojni je izšel pri Gallimardu v Parizu zabaven humorističen roman *L'honorable partie de Campagne*, iz katerega se kaj nazorno, dasi karikirano zrcalijo niponske šege in navade. V vsakem poglavju pripoveduje nova oseba, povezana v dejanje, tako da svoje nazore osvetli vsak za svoj družabni sloj. Pri tem se razvije toliko smeš-

nih prizorov, da se človek ne more ubraniti dobre volje.

Odposlanec Društva narodov v Ženevi se mudi v Tokiu po uradnem opravku. Da bi si preganjal dolgčas in obenem proučeval npravstvo, povabi na izlet par gospodičen iz nižjega ljudstva, ki ju je spoznal na razstavi. Da bi preprečil občevanje odličnega tujca z ljudmi nižje vrste, se ponudi bogat

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © PONATIS NI DOVOLJEN

SLOVO

Lepega pomladanskega dne 1. 1625. je sklenil mladi francoski plemič d'Arctagnan zapustiti svoj domači kraj v Gascogni ter se napotiti v Pariz, da prosi tam za sprejem v slavni zbor mušketirjev Ludvika XIII. Ob slovesu mu je izročil oče na pot tri stvari: denarnico s 15 tolarji, konja in priporočilno pismo za gospoda de Trévillea.

»Glej sin, ta konj je pred trinajsti mi leti na dvorišču tvojega očeta zagledal luč sveta. Prizanašaj mu, kolikor moreš in ne prodaj ga nikoli. In stopi v Parizu pred gospoda de Trévillea, ki je bil nekoč moj sosed ter mu izroči to pismo. Začel je iz nič kakor ti, danes je pa stotnik kraljevih mušketirjev. Vem, Njegovo Veličanstvo kralj ga ceni, pa tudi kardinal ga spoštuje.«

industrijec, da ga bo on sam s prvovrstno družbo spremljal na dogovorjeno ekskurzijo. Poslušajmo gostiteljev monolog.

★

Sprejeti tujca, to je imenitno, to se opazi. To je čast, ki sem jo izkazal tudi svojim prijateljem, ko sem jih povabil, naj s svojo sijajno prisotnostjo prispevajo krasoti dneva.

Pa še drugačen razlog je bil vmes. Jako me je užalilo ne samo kot niponskega državljana, marveč tudi v imenu

moškega spola, ko sem videl, da ugledni tujec kani oditi na deželo z dvema častitima gospodičnoma. Ne spodobi se, da bi se gospod takole javno kazal z osebami manjvrednega spola. To je onečaščenje. Moški se skupaj sprehajajo, osebe iste družbe in istega čina. In zakaj bi človek vodil ženske na deželo? Niponsko je dovolj dobro urejeno, da na vseh izletiščih lahko najdeš duhovitih gospodičen gejš, ki te zabavajo, ali pa če si še mlad, da lahko tam naletiš na čedne lahkoživke, ki ti omogočijo prijetno noč. Mnoga

OČETOVSKI SVET

* Oče se je dvignil, obesil sinu svojo stari orožni prepas z mečem preko ramena ter mu z nežnim, toda ponosnim pogledom nanj dejal: Samo s svojim pogumom, sinko, da izključno le s svojim pogumom more dandanes plemič najti svojo srečo. Ako v dani priložnosti le za sekundo omahuje, je zanj vsa prihodnost izgubljena. Zato zagra-

bi vsako pravo priložnost, kakor se ti pač ponudi in celo išči pustolovščin: Naučil sem te sukati meč, tvoje kite so železne in tvoje pesti jeklene. Bij se in sicer tem bolj, ker se dvoboji prepovedani in ker prav to zahteva dvojni pogum od tebe.»

Nato je gospod d'Artagnan objel sina, ga nežno poljubil na oba lica ter ga odpustil s svojim blagoslovom.

izletišča slovijo bolj po svojih častitih gejšah, kakor po lepoti pokrajine. Sprehod je prilika, da se za trenutek odpočiješ od žensk, ki si jih vaje in katerih družba, pa bodi si še tako zabavna, postane sčasoma vendarle nadležna. Človek torej pusti dame doma ali pa jim da priliko, da gredo med seboj na oddih. Saj je mogoče, da v tujini ne poznajo naše organizacije in da mora človek ondi s seboj jemati ženstvo, ki bo sladilo izlet. Pa to je napotje in skrb. Evropa je manj civilizirana ko mi v tem oziru kakor v drugih. Ali zakaj

ne pridejo podrobno proučevat naše uredbe? Zakaj je ne posnamejo? Zapadnjaki so preveč samozavestni.

Oprezno sem vabil. Gospod profesor Kamei pozna Evropo, g. Jamaguči gladko govori po angleško: vse to bo prijetno gospodu Tujcu, hkrati pa tudi gospodu profesorju Kameiju in g. Jamagučiju. Prosim sem želel g. profesorja Kameija, naj se spusti s gospodom Tujcem v kratko, ljubeznivo bitko o kakem evropskem pravnem predmetu. Poslušali bi ta dva odlična duhova in g. Jamaguči bi o tem gotovo spisal čla-

SLOVO OD MATERE

Gospa d'Artagnan je bridko jokala, ko se je morala posloviti od svojega vroče ljubljenega sina, saj je bil vendar njen edini otrok. Preden sta se ločila, mu je izročila recept za čudežno mazilo, ki ga ji je bila dala neka ciganka. To mazilo je moglo ozdraviti vsako rano, samo ne ranjenega srea.

Tudi sin je bil globoko ginjen in čeprav si je prizadeval, da prikrije svojó ginjenost, kakor se spodobi bodočemu kraljevemu mušketirju, vendar so mu pokrile lica vroče solze.

nek za enega izmed dnevnikov, pri katerih sodeluje. Iz vljudnosti bi govoril tudi o mojem novem slamniku, glede katerega bi mu moj inženjer g. Takamori dal mimogrede nekaj pohvalnih podatkov.

Ko bi tako preživel prekrasen dan, ko bi pripravil gospodom svojim gostom vse možne zabave in časti ter dobil iste dobrine, bi ob isti priliki dosegel za svoj novi izum blestečo in brezplačno reklamo. Vse bi se torej čudovito lepo izteklo.

Na žalost pa gospoda Tujca ni bilo.

Ljudje so začeli stopati v vlak in za njimi smo morali, drugače bi bila najboljša mesta v vozu zasedena.

G. Tujec pride bržčas in zamudi vlak. Mogoče sta celo oni dve gospodični z razstave zakrivili njegovo izredno zakasnitev. Zapanjaki so nerazumljivi. Kot znanstvena pamet so še nekaj vredni, kar pa se tiče vsakdanjega življenja, se splošno vedejo kakor otroci ali pa norci.

G. Jamagučija sem prosil, naj zapiše nekaj angleških besed na črno pločo, ki služi za dopisovanje z izgubljenimi

»ZBOGOM, DRAGI SINKO!»

D'Artagnan je bil krepak dečko, star komaj 19 let, ko je zapustil domače ognjišče. Oči so mu pametno in odprto gledale v svet. Nos mu je bil močan, toda fino oblikovan. Visok ni bil, toda krepak in prožen. Nosil je volnen suknjič, na glavi pa ploščato baskovsko čepico, okrašeno s peresom. Nje-

gov konj pa je bil povsem svojevrstno bitje. Nihče ga ni mogel spregledati, kajti bil je rumene barve, imel je rep brez las ter poln tvorov in otiskov. Med capljanjem mu je bila glava nižja od kolen. Navzlic temu pa je mogel prehoditi svojih osem milj na dan, česar bi mu nihče ne prisodil.

znanci. Moj častitljivi gost bo postal na to pozoren, kadar se prikaže na koslodvoru.

Kakor se spodobi, je vsakdo izmed nas delal, kakor da ne misli na odsotnost g. Tujca. Vsi smo bili poparjeni, vendar vesti smo se morali, kakor da ni bilo nikdar besedice o njem. Vljudekost to zahteva.

Na selo smo se peljali, da bomo skupaj dihali zdravi hladni in čisti zrak. Proč skrbi vsakdanjega poslal Nič več resnih pomenkov! Vse za razvedrilo. Na vlak smo sedli, da si oddahnemo. Ako sem po preudarku izbiral svoja vabila, zdaj o tem ni več govora. Zleteli se je moralo, kakor da nas je združilo srečno in prijateljsko naključje.

Vsakemu od gospodov sem dal klinček iz rožastega papirja, ki naj bi bil naš skupni odznak na našem veselem pohodu po polju. In papirno cvetko smo si zatakneli v gumbnico. G. profesor Kamei je bil edini prišel v narou-nem kimonu in je preveč gosli kazal, da bi mu bili mogli — ne da bi mu kožo predrli — vtakniti nageljček na istem mestu kakor nam. Delajoč se, kakor da se silno zabavamo, smo pristrdili cvetko v štulo širokega slamnika. G. profesor Kamei bo naš praporščak.

Hoteč pokazati, kako smo radostni, smo si potem potisnili slamnike na tilnik, malone navpik, in smo krenili proti peronu. Gredoč zadnji mimo nadziralnega uradnika, sem mu dal še neka navodila, da bo g. Tujec vsak čas stopil v pravi vlak. Zmoti se človek tako hitro.

Izbrali smo si skoro prazen voz in se nastanili na sredi. To je najbolj zračen kraj in najbolj oddaljen od prerivanja okoli vrat. Naši vozovi drugega razreda so udobni, četudi so menda manj široki ko v tujini. V slednjem vozu sta samo dve globoki klopi, stoječi si nasproti in naslonjeni pri oknih: raztezata se od konca do konca po dolgem va-gonu. Klop je dovolj široka da moreš na njo zložno poklekniti in če hočeš, nasloniti se na okno zaradi razgleda.

Jako vroče je bilo in potakem nismo imeli vzroka, da bi obdržali obleko na sebi. Na železnici je treba ravnati, kakor da si doma. Zapadnjaška obleka pa je neprikladna za poletni, sicer pa tudi pozimi.

Da bi dal dober zgled, sam si prvi sezul obutev, ki sem jo postavil pod se pod klop, nato sem snel klobuk, slekel suknjič, ki sem ga položil v mrežo. Odpel sem elastiko, ki mi je držala kravato, in se odkrižal tega mučila, ki mu pravijo ovratnik. Spustil sem naramnice in si slekel hlače od belega platna, ki sem jih skrbno zganil. S sebe sem potegnil svilno srajco, ki se odpenja spredaj po ameriško.

Moji prijatelji so me z veseljem posnemali in ostali smo oblečeni v narprnik iz celularne tkanine in v kratkih spodnjih hlačah. To je bilo prav spodobno in je omogočalo, da se niso spotikali tuji gospodje in gospe, ki so bili pravkar vstopili in nas gledali iz svojega oddelka. S tem smo jim celo pokazali, da nas ne bodo motili, če isto napravijo. A. D.

ZDRAVILNOST VOLOVSKE KRVI

Profesor N. A. Bogoraz je na kliniki zdravniškega zavoda v Rostovu ob Donu s poskusi dognal, da je z nekolikšno opreznostjo mogoče vbrizgati govejo kri v človeško telo, to pa v veliki množini, a da to ne povzroči resnih motenj. Proučujoč to vprašanje, so kliniki prišli do sklepa, da spričo svojih posebnih lastnosti volovska kri lahko nadomesti človeško in da bi se tako mogla izkoriščati kot učinkovit lek za mnoge bolezni.

Scherer-Wagner: SEJALEC
(lesorez)

ARIJ IN ARIJANSKI SPOR

DR. VLAD. TRAVNER

Pred 1600 leti (336) je umrl v Carigradu mož, ki je povzročil s svojimi nazori v mladi cerkvi in v vsej rimski državi silen in poguben spor, čigar posledice so trajale nad 350 let. To je bil Arij (Aρείos).

Danes, v dobi narodnih, socialnih, gospodarskih in drugih »posvetnih« problemov, se uživamo le težko v duh tistih davnih časov, kajti takrat je bilo usmerjeno vse hoteenje in čutenje ljudi — predvsem v rimskem imperiju — v nauke zmagovitega krščanstva zlasti o bistvu in naravi Odrašenika. Iz prejšnjih dob pa so se ohranili mnogi versko-modroslovni nazori, katere so bogoslovci skušali spraviti v sklad z novimi idejami. Le tako moremo razumeti pomen arijanstva v tej dobi, kj stiči v mnogih ozirih reformaciji v 16. stoletju.

Začetnik tega gibanja je bil doma iz Libije. V Antiohiji in Aleksandriji, obeh tedanjih središčih vede, se je poglobil vneto v novo platonsko modroslovje in židovsko bogoslovje, ki tvorita temelj njegovemu nauku. Obenem je bil odličen organizator in govornik ter vplival tako na široke ljudske sloje. Kot duhovnik v Aleksandriji je ušil od l. 313 dalje, da je Bog neskončno in popolno bitje in da ne more zato neposredno ustvariti in ohraniti nepopolnega in minljivega sveta. Obudil je pa pred začetkom časa iz nič posrednika imenovanega Logos (Bede) ali Krista, kateremu je podelil zaradi njegovih nravnih vrlin čast božjega sina. Ta je ustvaril in odrešil svet. Sin torej po svojem bistvu ni enak Očetu in ga moremo imenovati Boga le v prenešenem smislu. Ta nauk je bil bolj jasein in enostaven kakor oficijelna dogma o sv. Trojici. Zato so se ga oklepali zlasti preprosti ljudje. Arijev predstojnik, škof Aleksander ga je skušal zlepa pregovoriti, naj prekliča svojo zmoto, toda zaman. Zato ga je l. 320 izobčil, nakar je šel Arij v Nikodemijo k somišljeniku škofu Evzebiju, ki je imel na cesarskem dvoru velik vpliv. Odtod je širil uspešno svoj nauk po vsem Vzhodu. Da bi zadušil nastali prepir, je sklical cesar Konstantin Vel. sporazumno s papežem Silvestrom I. l. 325. prvi splošni cerkveni zbor v Niceji. Tu se je zbralo v navzočnosti vladarja 318 škofov in okoli 2000 duhovnikov iz vseh delov tedanjega sveta. Predsedoval je škof Hozij iz Kordove. Arij je imel le 22 pristašev. Po mnogih debatah je odločil zbor, da je Krist po razodetju pravi sin božji in enega bstva z Očetom. Obenem je izobčil znova Arija, nakar ga je pregnal cesar v Ilirijo. Kljub temu se je razširil novi nauk kmalu tako, da je kakor pravi Hieronim († 420.), »vzdihnil ves svet in se začudil, da je arijanski. Naklonjen mu je postal cesar in pozval Arija, naj se vrne v Carigrad, kjer bi bil sve-

čano sprejet v cerkveno občestvo. Na predvečer zadoščenja pa je Arij nenadoma umrl. Baje mu je počil tretuh, kar so smatrali pravoverni za pravično kazen božjo.

Po smrti Konstantina Vel. (337.) se je vnel znova strasten spor med obojima stranikama. V teh borbah se je odlikoval zlasti novi aleksandrijski škof in »oče pravovernosti« Atanazij († 373). Vršile so se številne sinode — n. pr. v Sardiki in Filipopolju (343.) —, ki so se medsebojno preklinjale in izobčevale. Red in mir v državi sta skoraj povsem prenehala, zlasti ker so prevladovali na Vzhodu arijanci, na Zapadu pa pravoverni. K sreči so kmalu izbruhnili prepiri med arijanci samimi. Nekateri — tako zvanj anomejeji — so pod vodstvom Aecija in Evnomija trdili, da Sin Očetu ni niti podoben; drugi — semiarjanci — pa so priznavali njihovo sličnost (homoiusios). S tem se je začel propad arijanstva v rimski državi. Slednjic je drugi splošni cerkveni zbor v Carigradu (381) znova potrdil sklepe nicejskega zbora in izrekel, da je tudi sv. Duh Bog. Odslej se je ohranil Arijev nauk le še pri germanskih narodih, zlasti pri Gotih (Ulfilov prevod sv. pisma). Vandalah in Longobardih, dokler ni v teku 7. stoletja polagoma ugasnil.

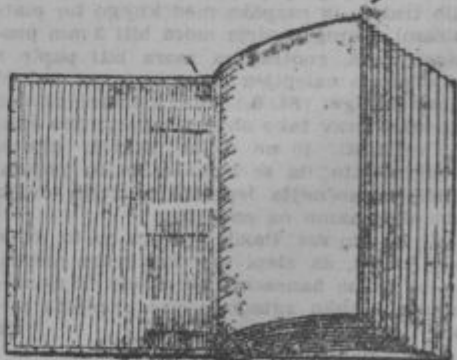
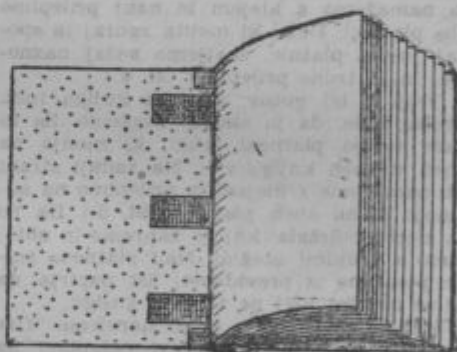
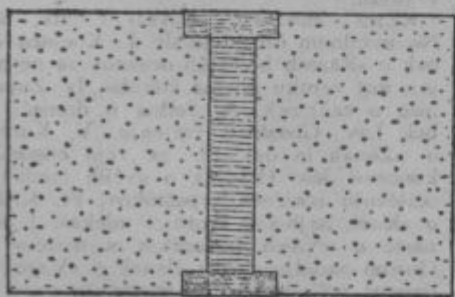
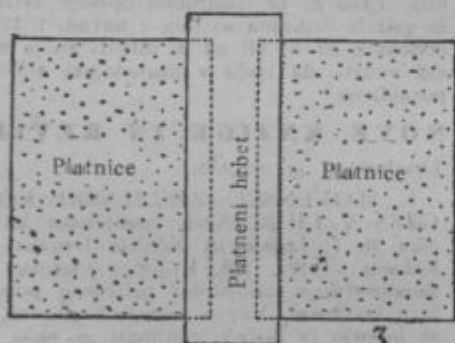
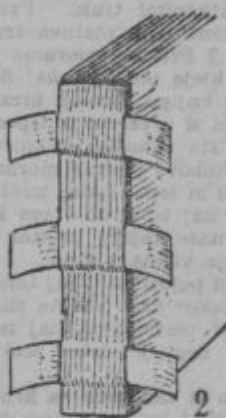
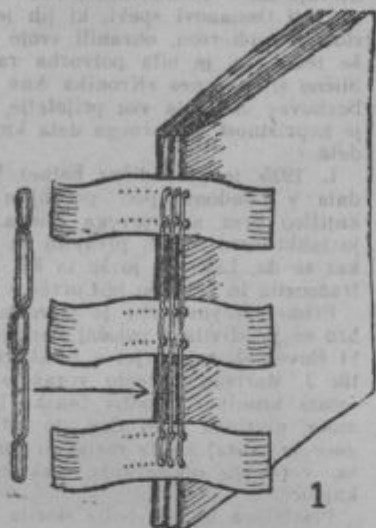

J. Lipp: POMLAD (lesorez)

KAKO VEŽEMO KNJIGO?

Kdor čita časopise, bi si posamezne številke rad tudi ohranil, ni pa videti posebno lepo, če leži v kakšnem kotu knjižne omare kup neurejenih listov. Morali bi jih

to delo lahko sam. Ne bo tako strokovnjaško, toda če je nekaj ljubezni zraven, potem lahko nastane še vedno nekaj lepega in takšnega, kar bo povsem izpolnilo svojo

imeti v trdnem ovitku, potem bi iz tega lahko nastalo še krasno delo za našo knjižnico. Toda vsak nima denarja za knjigoveza. Nič ne de, z nekaj potrpljenja opravi

nalogo.

Kar se tiče materiala, nam je potrebna trda gladka lepenka, nekaj trdnega platna, trdnega papirja, kleja in vrvice. Orodja po-

trebujemo: oster žepni nož, ravnilo (ali kotno železo), zgibalnik (ali podoben instrument) in večjo iglo.

Potem sledijo po vrsti naslednja dela: Najprvo si urežemo tri 11 do 12 cm dolge in 3 cm široke proge platna. Na te trake pritrdimo posamezne zvezke z vrstico, kakor nam kaže sl. 1. na levi strani. Ob koncu tega dela so vsi zvezki povezani s tistimi tremi platnenimi trakci. Preko hrbta prilepimo potem drug platnen trak, kakor nam kaže sl. 2. Pri tem moramo paziti, da ne pride nič kleja med zvezke! Sedaj imamo povezano knjigo, seveda brez platnic.

Obe platnici si urežemo iz lepenke, in sicer tako, da sta nekoliko milimetrov večji od zvezkov. Robove platnic moramo urezati zelo gladko in lepo. Sedaj izrežemo platnen trak, ki naj bo 6 do 7 cm širši, nego naj bo hrbet naše knjige, pa tudi 4 do 5 cm daljši, nego je višina platnic.

Obe platnici položimo sedaj tako na platneni hrbet, kakor nam kaže sliki 3. in 4. Razdalja med platnicama naj bo kakšnih 6 mm večja, nego je debel naš povezani zvezek.

To razdaljo si zarišemo na hrbtu platnena traka. Med črti prilepimo kos trdega papirja. To mora biti zato, da bo hrbet potem dovolj trden. Platno okrog tega papirja namažemo s klejem in nanj prilepimo obe platnici. Dela, ki molita zgoraj in spodaj preko platnic, zavijemo sedaj naznotraj in ju trdno prilepimo (sl. 4.)

Ovoji bi bil gotov, zvezana knjiga tudi. Treba je le, da ju skupaj zvežemo. Za to nam rabijo platneni trakci, ki molijo na obeh straneh knjige ven. Na zadnji strani jih namažemo s klejem in prilepimo na notranjo stran obeh platnic. (Sl. 5.) Da bo ta zlepitev držala, knjigo zapremo in obteljimo s velikimi utežmi. Nad platnene trake položimo iz previdnosti list papirja, da bi se odvišni klej ne zlepil s knjigo.

Kar še manjka, je hitro narejeno. Gre samo še za lepoto. Znotraj nalepimo na platnice lepega papirja, da ni videti platnenih trakov in razpoke med knjigo ter platnicami. Okrog papirja mora biti 3 mm prostega roba, znotraj pa mora biti papir z ožjo progo nalepljen na prvo in na zadnjo stran knjige. (Sl. 6.) Vnanji strani platnic moramo prav tako oblepiti s papirjem enake velikosti, to ne toliko zavoljo lepote, kolikor zato, da se lepenka ne bo zvijala. Tudi najmočnejša lepenka se zvija, če jo oblepimo samo na eno stran!

To bi bilo vse. Paziti je treba na to, da je klej redek, da zlepji vse, kar mora zlepiti, in da ga ne nanese predebelo. Z zgibalnikom krepko zgladimo vse zlepjene kose.

IZ LITERARNEGA SVETA

SPOMINI ANE MAGDALENE BACHOVE

Anglosaksoni so imeli od nekdanj veselje do potegavščin. Včasih grede tako daleč, da te mistifikacije izgubijo vso komiko in zahtevajo naše občudovanje. Tako so že pred sto leti Ossianovi spevi, ki jih je v resnici zložil Macpherson, ohranili svoje privržence še tedaj, ko je bila potvorba razkrinkana. Slično si je danes »Kronika Ane Magdalene Bachove« obdržala vse prijatelje, čeprav se je nepristnost literarnega dela kmalu razvedela.

L. 1925. je gospodična Esther Meynell izdala v Londonu pod gorenjim naslovom knjižico brez avtorjevega imena. Takoj so jo lahkoverni Nemci prevedli in jo požirali kar se da. Lani sta jo M. in Ed. Buchet francozila in izdal jo je Corrèa v Parizu.

Primer Meynellovke je izreden. Tako dobro se je vživila v položaj Bachove žene, da bi človek skoraj verjel v reinkarnacijo. Kritiki J. Marteau se celo vprašuje ali ni ta »mala kronika« zgodba ženske ljubezni do moža, umrlega pred dve sto leti, čež drugače se skoraj ne da razlagati vzdruže zanosu, verskega oboževanja, kakršno diha iz knjižice.

Pisateljica bi bila bolje storila, da bi bila kar priznala: »To je življenje Ane Bachove v obliki romana.« Uspeh bi bil prav tako sijajen, a nekim anahronizmom bi se bila ognila. Tako n. pr. podrobno opisuje sviralna in godala, kakršna so bila v navadi l. 1730. Sodobnik ne bi bil na to mislil: ali je mogoče vedeti, da bodo v naslednjem stoletju pozabljena?

D.

NOVE KNJIGE IN REVIEJE

Uredništvo je prejelo:

I. SLOVENSKI IZSELJENSKI KONGRES V LJUBLJANI. Izseljenska knjižnica št. 7. Izdala in založila Družba sv. Rafaela — Str. 148. Knjižica vsebuje po stenografskem zapisniku prežeto poročilo o kongresu. Vežen priložnik za vse, ki se morejo in hočejo zanimati za našo kri v tujini.

REJEC MALIH ZIVALI, I. III, št. 4. Na uvodnem mestu je dr. L. Kocjana članek o »Raznih boleznih organov za nesnost jaje kot vzroku pogina kokoši«. Iv. Zupanc piše o račjereji, A. Šetina o domači grlici, Lav. Gosak o valjenju, V. Kuntora o »Zenah in dekletih za rejo angorskih kuncev«, Jak. Hladnik o ovčjih ōredah in očiščenju plemenskih pašnikov, Fr. Kristof o »Kozi, najboljši tvornici mleka«, J. Kelnarič o »Naših konarčkah v marcu«, F. Gortup nadaljuje svoj članek o »Vzgoji in dresuri policijskega in spornega psa«, O. Savinski o akvaristovstvu. Zvezek vsebuje še mnogo zanimivosti ter je nedvomno dobro urejen kot strokovno glasilo. Naroča se v Ljubljani, Karunova ulica 10 in stane celoletno din 30!

ZA LJUBITELJE CVETLIC

Cvetlice v aprilu

Med našimi rastlinami v lončkih jih je mnogo, ki jih je mogoče s prizrezanjem pomladiti, pobuditi k novi rasti. Da, mnogo jih je med njimi, ki jih celo moramo prizrezati, ker dobe drugače grdo obliko in

kažejo suhe dele svojega telesa. Posebno rastline z zelenimi, mehкими poganki, kakor pelargonije, fuksije, heliotrope, moramo zlasti po prezimovanju vedno prizrezati. A to velja s pridom, vsaj vsako drugo spomlad, tudi za rastline, ki zrastejo v velikost, kakor oleandre, avkube, mirte. Pri tem izrežemo iz notranosti rastlinskega telesa vse, kar stoji pregosto in se tre. Revne poganjke prirežemo prav do tja, kjer rasejo iz rastline. Med ostalimi poganki prirežemo močnejše manj, slabotnejše pa bolj. Vse to se zgodi najbolje z ostrim nožem. Samo ob sebi je umevno, da odstranimo pri tem tudi vse mrtve in gnijoče dele. Kdor presadi svoje rastline v druge lonce ali v zaboje na balkonu, izvrši lahko prizrezanje ob tej priliki.

Z nastajajočo pomladjo pričnejo listne uši in druge kvarljivke nadlegovati naše sobne rastline. Zato je treba pozorno pregledovati zgornje in spodnje dele listov, stebelca in posebno listne kote. Čim se pojavi najmanjša uš, jo je treba uničiti s pripomočki, ki se dobe naprodaj. Če bi ostala živa, smo lahko prepričani, da bo kmalu postavila na svet druge uši.

Kamelije in azaleje so sedaj odcvetele. Samo vsaki 2 ali vsaka 3 leta jih moramo presaditi v večje lonce. Za to si priskrbimo pri vrtnarju dobro mešanico listne in

druge zemlje. Po presaditvi pustimo obe vrsti rastlin še nekaj časa v sobi.

Leseno omrežje na našem balkonu bi včasih radi obrasli ne samo z običajnimi plezalkami, kakor divjo trto, bršljanom i. t. d., temveč tudi z drugim rastlinjem. V ta namen nasejemo v lonce že sedaj priljubljene kobeje, ki se razvetejo pozneje s svojimi velikimi, lilastimi cveti, dalje bob, ki ne cvete samo lepo, temveč je njegov plod v mladem stanju tudi užiten, dalje kapucinke, niponski hmelj in dišeče plemenite grašice. Lonce s to setvijo položimo v sobi k oknu in pazimo na to, da so enakomerno vlažni. Če bi rastlinice rasle pregosto, tedaj odstranimo pravočasno vse, kar jih je odveč. Nekako sredi maja presadiš te vzpenjalke potem ž njihovo zemljo vred v zaboje na balkonu, kjer bodo rasle veselo dalje.

PRAKTIČNE NOVOTE

Nič več jajčnih lupin na mizi

Miza z izpraznjenimi jajčnimi lupinami ne proži vedno estetičnega pogleda. Vsak ne zna po vseh pravilih odstraniti lupine,

marsikakšna počti tudi že pri kuhanju, v takšnih primerih se zlije vedno kaj beljaka na mizo. Toda s pomočjo novega kuhalnika za jajca postane to nemogoče. To je mično ogrodje iz belega porcelana s petimi majhnimi skledicami, ki ima vsaka prostora za eno jajce. Surova jajca vlijemo v skledice, damo vso pripravo za 3 do 6 minut v vrelo vodo, da se pač jajca skuhamo do zaželjene trdote, potem potegnemo vse skupaj za ročaj iz vode in postavimo na mizo. Vsak si potem lahko postreže naravnost iz skledic. Kuhalnik za jajca je vsakako lepa in praktična novota, ki je tudi poceni, tako da se bo gotovo razširila v gospodinjstva.

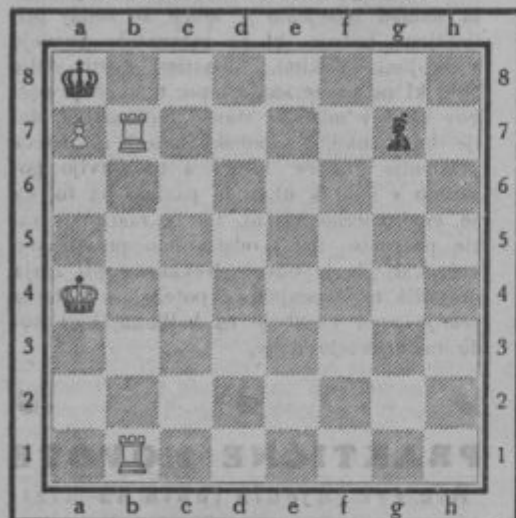

PROBLEM 154

E. Guttman

»Deutsche Schachzeitung« 1935

Mat v treh potezah

Rešitev problema 153

1. Sd6—e8 (Grozi 2. Sg7+; 3. Lf5 mat), Kh5—g6; 2. h4—h5+!, Th2×h5; 3. f4—f5+, Tf1×f5; 4. g3—g4!, Tf5 poljubno; 5. Le8—f5+!!, T×f5; (sedaj so vsi črni kmetje na prav svojevrsten način prikovani); 6. Se8—g7 poleg mata v naslednji potezi.

ZA BISTRE GLAVE

Rešitev k št. 220

(Velik nakup)

12 ovac, 8 gosi in 10 kokoši.

Rešitev k št. 221

(Račun razpošiljalnice)

4 din.

Rešitev k št. 222

(Uganka z imeni)

Professor se je imenoval Mlinar.

Rešitev k št. 223

(Problem na vrtu)

Vrtnar je bil zasadil drevesa v krogu.

Rešitev k št. 223

(Ura je zaman bila)

Mož je bil moral slišati od dvanajstih udarcev opolnoči samo zadnjega, potem je ura bila pol 1., 1. in pol 2., torej vsakokrat po en udarec.

UGANKA

Crassus

I.

Sod zavaljen oglej si na dvoru,
kopa junačkov kraj njega na zboru.
tiho uživajo vince pijoč.
Sod pa se zgame kdaj rezko vp'joč.

(Svina s pujski)

II.

Hej, kdo je ta objestnica,
pogozdnica, pocestnica:
Goré in gaj zastira,
še soncu pot zapira.
Ne straši kralja se, cesarja,
boji pa vetra se piharja?

(Mgla)

III.

Neznanski ptič visoko se repenč,
železen rep se vedno mu krivenč,
v plamenu so mu zrasle perotnice,
Po zraku suče noč in dan se bodet
na tleh pa ni ga videti nikoder.
Kadar je lačen, tri požre telice,

(Petelin na zvoniku)

IV.

Stoji, stoji tam Beligrad,
a nima oken nima vrat.
V sredini pa rumena krogla:
pol mesta bi veljati moga,
In ko napoči njemu pravi dan,
junak poskoči čvrst iz nje na plan.

(Jajce z rumenjakom)

REŠITEV »IGRE S KAMENČKI«

S tremi kamenčki lahko napravite šest vrst, kakor kaže priložena slika. S petimi pa lahko napravite nič manj nego 120 vrst. Kdor se zazima za matematiko, ve, da se da to dokazati po tako zvanem zakonu permutacije.

Pravilno in v pravem času so rešili: Alt in Adlešič, Jurij Sumer, Anton Bezljaj, vsi v Ljubljani, Josip Gregorin v Mariboru in T. Vitezić v Nišu (izžreban za nagrado).